

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on lähettäessään 9 päivänä lokakuuta 1997 hallituksen esityksen 128/1997 vp lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Tuula Linna ja erityisasiantuntija Kari Vesanen, oikeusministeriö

- hallitussihteeri Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot Suomen Kuntaliitolta, Elatusvelvollisten Liitto ry:ltä sekä Yksinhuoltajien ja yhteishuoltajien liitto ry:ltä.

Vuotetiedot

Hallituksen esitys liittyy sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen laiksi lapsen elatusturvaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 73/1996 vp).

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lapsen elatuksesta annettua lakia, velkojen maksusaantijärjestyksestä annettua lakia, korkolakia ja tuloverolakia sekä säädettäväksi laki ulosottolain 4 luvun 6 §:n 4 momentin kumoamisesta. Esityksen tarkoituksena on tehostaa elatusapua koskevaa ulosottoperintää niin, ettei elatusvelvollisen asema muodostu kohtuuttomaksi, sekä yksinkertaistaa perintäjärjestelmää.

Elatusapusaatavan vanhentumisaika lyhenisi viiteen vuoteen eikä vanhentumista voitaisi katkaista. Kaikki saman kalenterivuoden aikana erääntyneet elatusapuerät vanhentuisivat yhdes-

sä erässä ja vanhentumisaika alkaisi erääntymistä seuraavan kalenterivuoden alusta. Kertamaksuna suoritettava elatusapu vanhentuisi eräpäivästä ja viimeistään viidessä vuodessa siitä, kun lapsi on tullut täysi-ikäiseksi.

Määräajoin suoritettavan elatusavun perimistä palkan ulosmittauksella ja elatusvun etuoikeutta ulosmittauksessa koskevat aikarajat yhdenmukaistettaisiin vanhentumisaajan kanssa. Elatusapusaatava voitaisiin siten periä myös palkan ulosmittauksella koko viiden vuoden vanhentumisaajan ja saatavalla olisi tältä ajalta etuoikeus. Vapaaehtoisen suorituksen perusteella tai ulosottoin kertyneet varat olisi aina kohden-

nettava vanhimmalta perittävässä olevalta kalenterivuodelta olevan elatusapusaatavan suorituksiksi. Kertamaksuna suoritettavalla elatusavulla ei olisi etuoikeutta.

Määräajoin suoritettavaan elatusapuun perustuva saatava ehdotetaan säädettäväksi korollaisissa tarkoitettulla tavalla korolliseksi. Viivästyskorko laskettaisiin kunkin kalenterivuoden osalta erikseen. Viivästyskorko laskettaisiin määrälle, jonka elatusvelvollinen kyseisenä vuonna on kuukausittain keskimäärin ollut velkaa elatusavun saajalle. Myös viivästyskorkosaatava vanhentuisi viidessä vuodessa eikä vanhentumista voitaisi katkaista. Elatusvelvolliselta kertyvä suoritus olisi kohdennettava ensin erään-tyneen elatusavun ja vasta sen tultua maksetuksi

viivästyskoron suorituksiksi. Kertyvä viivästyskorko ei olisi saajalleen verotettavaa tuloa. Kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvalla takautumissaatavalle ei kertyisi viivästyskorkoa.

Lapsen elatuksesta annettua lakia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi niin, että tuomiota, jolla on määrätty elatusvelvollisuus päättymään tai jolla on alennettu elatusavun määrää, olisi heti noudatettava, vaikka se ei ole saanut lainvoimaa, jollei tuomioistuimien toisin määrää.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettuja tulemaan voimaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen lapsen elatusturva koskeviksi lainsäädännöksi sisältyvän elatusturvalakiehdotuksen kanssa samanaikaisesti vuoden 1999 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta ja siten, että esitys muodostaa kokonaisuuden lapsen elatusturva koskevan hallituksen esityksen kanssa (HE 73/1996 vp).

Elatusturva koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 10.5.1996. Valiokunta aloitti esityksen käsittelyn syyskuussa 1996. Valiokuntakäsittelyssä esille tullut arvostelu johti siihen, että valiokunta lähetti 29.10.1996 sosiaali- ja terveysministeriölle ja oikeusministeriölle kirjeen, jossa pyydettiin ministeriöitä valmistelemaan yhdessä uudet elatusturvan perintää koskevat säännökset. Valiokunnan aloite johti kokonaisuuden valmisteluun, joka kattaa sekä elaturvaa että elatusapujen perinnän tehostamista koskevat esitykset. Aikaisemmin annettua elatusturvalakiehdotusta joudutaan yhdenmukaistamaan elatusapujen perintää koskevaan esitykseen sisältyvien lakiehdotusten kanssa. Valiokunta korostaa, että esityksiin sisältyvät lakiehdotukset ovat monin keskeisin osin riippuvaisia toisistaan ja että niiden käsittely tulisi tapahtua yhteistyössä siten, että voidaan varmistaa kaikkien osa-

puolten ja erityisesti lapsen edun kannalta toimivan kokonaisuuden muodostuminen.

Elatusapujen perintää koskevan esityksen tavoitteena on toisaalta yksinkertaistaa ja toisaalta tehostaa elatusavun ulosottoperintää siten, että säännöstö turvaisi lapsen edun toteutumisen ja ettei elatusvelvollisen asema kuitenkaan muodostuisi kohtuuttomaksi. Esitykseen sisältyvien lakiehdotusten mukaan elatusapu muuttuisi jälleen viivästyskorolliseksi (viivästyskorko on vuonna 1998 10 %), palkan ulosmittauksen niin kutsuttu kolmen vuoden rajoitus poistettaisiin ja palkan ulosmittaus olisi käytettävissä koko vanhentumisajan, elatusavun ja elatustuen maksamisen kautta syntyvän kunnan takautumissaatavan etuoikeus paranisi huomattavasti nykytilanteeseen verrattuna, ja niin kutsuttu velkojan valinta-oikeus poistettaisiin ja suoritukset olisi aina kohdennettava vanhimman perittävässä olevan vuoden elatusapusaatavan suorituksiksi. Esityksessä ehdotetaan elatusavun vanhentumisajan lyhentämistä kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen. Lisäksi ehdotetaan, ettei vanhentumista enää voitaisi katkaista. Elatusturvalakiehdotuk-

sessä kunnan takautumissaatavan vanhentumisajaksi esitetään vastaavasti viittä vuotta.

Valiokunta katsoo, että elatusavun vanhentumisajan lyhentämistä koskeva ehdotus on kytkettävä kiinteästi esitykseen sisältyviin perintäkeinojen tehostamishdotuksiin. Valiokunta painottaa, että lapsen edun toteutumisen kannalta elatusavun vanhentumisajan lyhentäminen on hyväksyttävissä vain, mikäli ehdotetut perintäkeinojen tehostamistoimet toteutuvat vähintään esitetyn tasoisina.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vanhentumisajan pituudella ei yksin ole ratkaisevaa vaikutusta lapsen edun toteutumiselle. Perintäkeinojen todellinen tehokkuus luo edellytykset toteuttaa perintää tuloksellisella tavalla. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että tässä esityksessä ehdotetut muutokset mahdollistavat muun muassa palkan ulosmittauksen koko vanhentumisajan siten, että kerrallaan voitaisiin periä lähes kuuden vuoden elatusapurästä nykyisen kolmen vuoden rästän sijaan. Käytännössä palkan ulosmittaus voisi jatkua yhtäjaksoisesti kunnes lapsi täyttää 24 vuotta, mikäli elatusvelvollinen jatkuvasti laiminlyö elatusavun suorittamisen. Lisäksi elatusapu muuttuisi viivästyskorolliseksi. Tehokkaammilla perintäkeinoilla tehostetaan perintää nimenomaan niissä tilanteissa, joissa elatusapujen laiminlyönti johtuu velallisen maksuhaluttomuudesta. Toisaalta kokonaisuus ei saa muodostua liian ankaraksi sellaisten elatusvelvollisten kannalta, joille elatusapu, esimerkiksi työttömyyden tai muun syyn vuoksi, on muodostunut todellinen maksukyky huomioon ottaen liian korkeaksi. Lisäksi on huomioitava, että ehdotettu kokonaisuus luo paremmat edellytykset myös kuntien omien elatustukisaatavien perinnälle ja sitä kautta kunnat todennäköisesti tehostavat myös lapselle tulevan elatusavun perintää. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa, että jo toteutuilla ulosottomiesten aikaisempaa laajemmilla toimivaltuuksilla (esimerkiksi oikeus saada pankista tilitietoja) on vaikutusta myös nyt käsitellyssä olevan kokonaisuuden kannalta ottaen huomioon niin lapsen edun toteuttaminen kuin kuntien saatavien perintä.

Elatusavun viivästyskorollisuuden osalta valiokunta kiinnittää lakivaliokunnan huomiota siihen, että mikäli korkotaso oleellisesti nousisi tulevaisuudessa, se johtaisi käytännössä siihen, että elatusavun viivästyskorollisuuteen tai koron määrään tulisi todennäköisesti puuttua.

Lisäksi valiokunta korostaa, että tähän hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset mahdollistavat myös hallituksen esitykseen HE 73/1996 vp sisältyvien säännösehdotusten osittaisen selkeyttämisen ja yksinkertaistamisen, jolloin kokonaisuudesta muodostuu myös elatusturvalakiehdotuksen osalta aikaisemmin esitettyä selkeämpi.

1. Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitykseen HE 128/1997 vp sisältyy lakiehdotus lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta, johon sisältyvät ehdotukset lain 16 §:n muuttamisesta ja uusista 16 a—c §:stä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsitellyssä olevaan hallituksen esitykseen HE 73/1996 vp sisältyy lakiehdotus lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n 3 momentin muuttamisesta. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaa elatusturvalakiehdotuksen 24 §:n 2 momenttia. Sen mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai muuttamiseksi. Lisäksi momenttiin ehdotetaan tehtäväksi käsitteitä koskevia täsmennyksiä.

Lain käytännön soveltamisen yksinkertaistamiseksi ja lakiteknisistä syistä valiokunta katsoo, että edellä mainitut lakiehdotukset on syytä yhdistää yhdeksi lakiehdotukseksi. Valiokunnan näkemyksen mukaan yhdistäminen tapahtuu luontevimmin lakivaliokunnassa siten, että lakivaliokunta täydentää tämän hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta hallituksen esitykseen HE 73/1996 vp sisältyvällä 2. lakiehdotuksen 13 §:n 3 momentilla. Tällöin sosiaali- ja terveysvaliokunta voi omassa mietinnössään ehdottaa esitykseen HE 73/1996 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen hylkäämistä.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti esittää lakivaliokunnalle lausuntonaan,

että lakivaliokunta sisällyttää tämän hallituksen esityksen 1. lakiehdotukseen halli-

tuksen esitykseen HE 73/1996 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen 13 §:n 3 momentin sellaisenaan ja

että lakivaliokunta mietintöönsä laatiesaan muutoinkin ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
vpj. Maija Perho /kok
jäsen. Liisa Hyssälä /kesk
Timo Ihamäki /kok
Kari Kantalainen /kok
Paula Kokkonen /kok
Mikko Kuoppa /va-r

Eero Lämsä /kesk
Hannes Manninen /kesk
Margareta Pietikäinen /r
Maija Rask /sd
Juha Rehula /kesk
Marjatta Vehkaoja /sd
vjäs. Anne Knaapi /kok.